

Nikar s šovinizmom

Razni uradi v Gorici so znova pričeli pošiljati uradne listine našim narodnim oblastem in zasebnikom po deželi v italijanskem jeziku. Mislimo, seve, po tistem delu naše okupirane pokrajine, koder prebiva le slovensko prebivalstvo. Naši krajevni odbori in zasebniki pošiljajo vse te dopise nazaj in jih na ta način kratkoma zavračajo. To je dejansko stanje, pri katerem se hočemo nekoliko pomuditi.

Vsem tem višjim in nižjim uradom, vsem njihovim predstojnikom in načelnikom je dobro znano, kakšno vlogo je vprašanje jezika igralo v teh krajih zadnjih sto let in še prav posebej v poslednjih petindvajsetih letih fašistične uprave. Iz ljubezni do matere, do lastnega naroda se je porodila ljubezen do materinščine. Iz iste ljubezni je vzklilo tisto brezmejno hrepenenje našega ljudstva po pravici in resnici, po lastni kulturi in po lastni svobodi, ki je naš narod dvignilo v najkrajšem času na visoko stopnjo napredka in civilizacije. Že pod Avstrijo je naše ljudstvo uživalo na Goriškem in še posebej v Gorici kot svojem upravnem, kulturnem in gospodarskem središču, vse jezikovne pravice, ki gredo v Evropi vsakemu, še tako številčno majhnemu ljudstvu. V Gorici smo imeli vedno slovenske in italijanske odvetnike. Poslednji so svoje posle s Slovenci reševali vedno v slovenščini.

Podobno je bilo z italijanskimi trgovci v Gorici. Z našimi ljudmi so govorili slovensko in skušali svoje posle raztegniti na naše podeželje. To je bilo tiste čase nekaj po vsem naravnega. Za Slovence smo imeli slovenska sodišča, na goriški gimnaziji je bilo več slovenskih dijakov nego italijanskih, ravnatelj je bil Slovenec. Tudi proti temu ni nihče protestiral.

Po aneksiji naših krajev k Italiji, zlasti pa po prevzemu oblasti s strani fašističnih oblastnikov, se je vse to ravnanje, tako odvetnikov, trgovcev, uradov, sodišč i. t. d. čez noč izpremenilo. Izšlo je geslo, da je treba slovensko prebivalstvo potujčiti. Glavno orodje pri tem delu naj bi bila prepoved slovenščine v vseh šolah, uradih, odvetniških pisarnah, sodiščih in v vsem javnem življenju. Naši italijanski sotaivalci dobro vedo in se spominjajo, kakšen teror je zavladal v naši deželi zaradi jezika in da je torej vprašanje materinščine bilo tisto, ki je zasekalo najgloblje rane ponižanja in potepanja naravnost v srce goriškega Slovenca.

Fašizem je bil zrušen že julija 1943. Večina tistih, ki so zadnjih dvajset let podpirali in izvajali jezikovno, kulturno in gospodarsko raznarodovalno politiko v naših krajih, si je tedaj ob zgodovinskem polomu fašizma temeljito premislila in se notranjepolitično orientirala k nevtralnosti, oziroma ne več v smislu direktnega izpostavljanja za nekdanje fašistične metode in strahovlado v naših krajih. Zato smo po polomu nacizma in fašizma upravičeno pričakovali, da je v sožitju med goriškimi Italijani in Slovenci nastopila nova doba. Res so se italijanske ljudske množice in delavske plasti oklenile gesel bratstva in enakosti, socialne pravice in skupnega dela za vsečo-

Feldmaršal Alexander pri naši vojski na Krasu

Bivši vrhovni zavezniški poveljnik na Sredozemlju je odnesel najboljši vtis o strumnosti in disciplini nove jugoslovanske vojske

Odred jugoslovanske vojske za Trst, Istro in Slovensko Primorje je v ponedeljek 6. avgusta imel svoj praznik. Dosedanji vrhovni poveljnik vseh zavezniških sil na Sredozemlju feldmaršal Sir Harold Alexander je pred svojim odhodom na novo službeno mesto guvernerja Kanade prišel na obisk k jugoslovanskemu odredu na Krasu.

Na cesti, ki vodi od glavne ceste Trst-Gorica, so bili ta dan vsakih sto metrov postavljeni stražarji jugoslovanske armade. V Kostanjevici, kjer je nastanjen štab odreda, je bilo vse pripravljeno za parado in za svečan sprejem zavezniškega vrhovnega poveljnika. Nekaj minut po devetih so javili s štaba I. bataljona, da hitijo proti Kostanjevici trije luksuzni avtomobili z visokimi gosti. V Kostanjevici je bila na majhnem trgu postrojena častna četa v novih sivomodrih uniformah. Ko je feldmaršal Alexander, ki je prišel v spremstvu generala Hardinga, poveljnika 13. britanskega korpusa, izstopil iz avtomobila, mu je poveljnik jugoslovanskega odreda polkovnik Benčič Dragomir podal raport, nakar je zavezniški vrhovni komandant obšel častno četo, se nato ustavil in pozdravil z oficirji jugoslovanske vojaške misije pri 13. korpusu, ki ji načeluje polkovnik Rado Pehaček. Tov. polkovnik Benčič je nato seznanil feldmaršala Alexandra z oficirji svojega štaba.

Po tem uvodu so se visoki zavezniški in jugoslovanski oficirji vsedli v avtomobile in odšli na bližnjo planoto, kjer se bili postrojeni borci odreda s svojim orožjem. Ko je feldmaršal Alexander v spremstvu polkovnika Benčiča, generala Hardinga, podpolkovnika Forresterja, pomočnika načelnika štaba 13. britanskega korpusa, majorja Brucea, osebnega svetovalca feldmaršala Alexandra, majorja Bavčiča, načelnika štaba odreda, politkomisarja odreda Des-

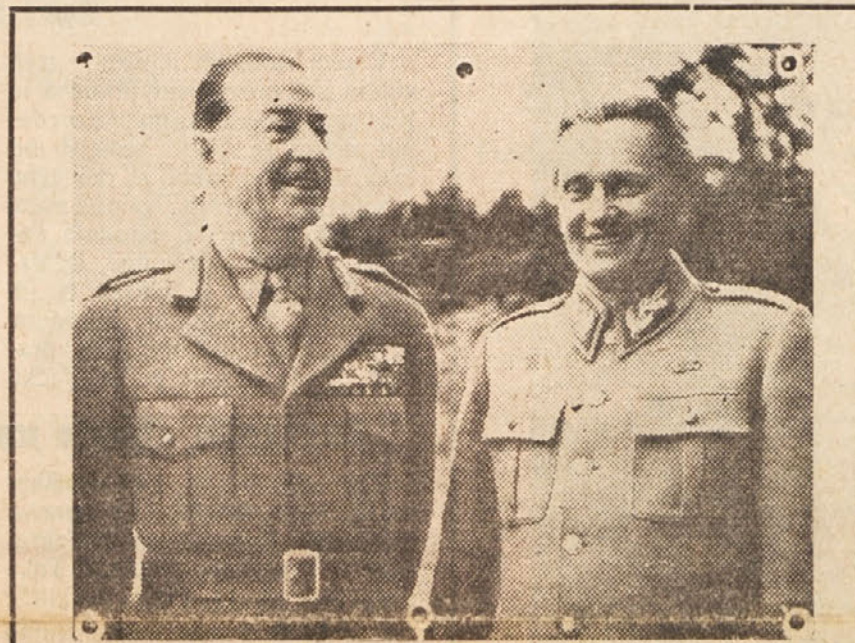
pota in drugih oficirjev obšel pehotne in radiotelegrafske oddelke, se je dalj časa ustavil pri topovih, kjer se je seznanil z oficirji divizijona, nakar je stopil do jurišarjev in tankov, katerim je izrazil svoje priznanje in pohvalo rekoč, da se jim vidi, da so prestali mnogo bojev. Svoj pregled čet je feldmaršal Alexander zaključil s pozdravom: „Smrt fašizmu!“

S tega pregleda so se visoki gostje podali na skromno zakusko v štab odreda. Zavezniški oficirji

so se dalj časa zadržali v prijetnem razgovoru z jugoslovanskimi oficirji. Feldmaršal se je zelo pohvalno izrazil o naši vojski in dejal komandantu odreda polkovniku Benčiču: „Videl sem že mnogo parad in vojsk, stvarno pa je name napravila najlepši vtis vaša mlada vojska s svojo strumnostjo, oboroženostjo in disciplino!“ Zanimal se je o tovarišcah, ki so v vojski, in odkod so borci iz odreda. Tov. polkovnik Benčič in polkovnik Pehaček sta feldmaršalu povdarila veliko hrabrost naših bork in njihovo požrtvovalnost pri reševanju ranjenec, kakor tudi, da tvorijo večino borcev odreda tovariši iz Istre in Pulja, Trsta in Beneške Slovenje, kakor tudi Dalmatinci, ki so se borili pri Dubrovniku, Kninu, Reki in Trstu.

Ob koncu je feldmaršal Alexander izrazil željo, da se da fotografirati v družbi s hrabrimi oficirji slavne jugoslovanske armade. Na dvorišču pred štabom odreda so napravili skupino, kjer v prvi vrsti sedijo feldmaršal Alexander, ki ima na svoji desnici poveljnika odreda tov. polkovnika Benčiča, obenem z generalom Hardingom in polkovnikom Pehačkom. Za njimi so se pomešali britanski in jugoslovanski oficirji.

Ob desetih je feldmaršal Alexander s svojim spremstvom zapustil Kostanjevico, potem ko se je pristrčno pozdravil s komandantom Benčičem in njegovim štabom.

Maršal Tito in feldmaršal Alexander, za časa obiska feldmaršala v Jugoslaviji meseca februarja t.l.

Sovjetska zveza napovedala vojno Japonski

Tesno sodelovanje zaveznikov za čimprejšnjo dosego miru

Sovjetska zveza je napovedala vojno Japonski. To je prišlo potem, ko je Japonska odklonila predlog o popolni predaji, ki so ji ga poslali Velika Britanija, Združene države Amerike in Kitajska. Komisar za zunanje zadeve Molotov, je v svoji objavi japonskemu poslaniku v Moskvi Satu izjavil, da je sklenila Sovjetska zveza napovedati vojno Japonski, da s tem skrajša trajanje vojne, zmanjša število žrtev in da se čimprej doseže splošen mir. Sovjetska zveza smatra, da je

sodelovanje v vojni proti Japonski edini način, da se prepreči uničenje in nesreče, ki jih je morala že Nemčija pretrpeti, potem ko je odklonila predlog za popolno predajo. S tem, da je Sovjetska zveza stopila na stran Zedinjenih držav Amerike in Velike Britanije v vojni proti Japonski, se je še bolj pojačal enoten zavezniški blok. Vstop Sovjetske zveze v vojno proti Japonski predstavlja nedvomno najvažnejšo odločbo konference v Potsdamu.

Ta vest o tesnem sodelo-

vanju vseh zaveznikov je gotovo zadovoljila vse prave prijatelje miru, ker vidijo v tem možnost, da se vojna skrajša na najkrajšo dobo in da bo lahko čimprej prišlo do mirovne konference, kjer bodo rešena vsa pereča vprašanja glede mej in gospodarskih vprašanj tudi v Evropi. Reakcionarni elementi širom sveta pa so dobili s tem novo klobuto in njihovo rovanje za to, da bi prišlo do nesporazuma med zavezniki je doživelo pravcati brodolom.

Amnestija v Jugoslaviji

Predsedstvo Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) je izdalo ukaz o splošni amnestiji in pomilostitvi.

Obče amnestije bodo deležni v prvi vrsti pripadniki četniških in Nedičevskih vojnih enic, hrvatskega in slovenskega domobranstva, nato muslimanska milica in vse ostale oborožene formacije, ki so bile v službi okupatorja ali so mu pomagale, pravtako pa tudi one osebe, ki so pripadale četniškim, domobranskim in sličnim političnim organizacijam ter odgovarjajoče nu upravnemu in sodnem aparatu. Amnestija se pravtako nanaša na one, ki so na kulturnem in umetniškem polju delali za okupatorja, in de-

zerterje iz Jugoslovanske armade, ter na one, ki se niso odzvali mobilizaciji, v kolikor niso stopili v sovražnikove vrste, kakor na one, ki so klevetali našo vojsko in narodno oblast. Od amnestije so izzeti: ustaši, ljutičevci in pripadniki ruskega dobrovoljskega zbora, razen onih, ki so bili prisilno mobilizirani po 1. januarju 1942. leta, dalje vsi oni, ki so v teh formacijah in organizacijah vršili zločine, člani kulturbunda, gestapa in drugih fašističnih in sličnih političnih organizacij, ter končno ideološki početniki, organizatorji, voditelji in financerji teh organizacij ter oni, ki so pred sodbo naroda pobegnili v inozemstvo.

Naredba o tej amnestiji je še en dokaz, da je nova Jugoslavija dežela svobode in demokracije, v kateri vladajo zakonitost, pravičnost in širokogrudnost. Naredba je obenem izraz moči države Jugoslavije, ki je po zmagi, izvojevanju v težkih borbah, stopila v dobo mirne izgradnje.

Kongres v Trstu

Na pobudo Antifašistične slovensko-italijanske zveze in Enotne narodno osvobodilne fronte za Istro se bo 12. avgusta t. l. vršil v Trstu prvi kongres Antifašistične slovensko-italijanske zveze za Trst, Primorje in Istro.

Odperto pismo

Nj. V. knezonadškofu msgr. Margottiju

Goriški nadškof msgr. Margotti se je, kakor smo že objavili v našem listu, vrnil na sedež nadškofije v Gorici. — Prinašamo prevod pisma, ki ga je pred osmimi dnevi poslal ugleden italijanski mešan preko nadškofijske pisarne msgr. Margottiju.

Mi, ki smo po smrti goriškega nadškofa msgr. Sedeja osebno intervenirali in si na vse načine prizadevali pri Konzistoriju v Rimu, da bi imel blagopokojni spoštovani vladika vrednega naslednika, da bi imel vrline in lastnosti, ki bi odgovarjale važnosti položaja nadškofa v teh krajih, da bi našel razumevanje med duhovščino in jo tudi sam razumel, kajti duhovščina je v veliki večini slovenska in zaradi tega njen duh, misli in pogledi niso italijanski;

zadevali ste si, da odpravite eno izmed značilnih posebnosti goriške in julijske duhovščine: to je obleko in pokrivalo, ki jo je ločilo od italijanske duhovščine; ta noša je bila celo boljša in bolj zdrava kot italijanska in slej ko prej tudi odličnejša.

Isto velja za ves ceremonial, petje, obrede in tradicionalne procesije v Gorici.

3. Vi ste takoj sprejeli vsak izmeček, ki je prišel v Gorico iz drugih italijanskih škofij, dali ste mu možnost, da se je uveljavil in povzdignil, medtem ko ste zapostavljali domačo duhovščino, ki je bila prekaljena v boju in vaje najhrabrejših žrtvovanj, na vidna mesta pa ste postavljali pustolovce v halji. Najnovejša zgodovina nam daje tudi poučne in

Ali se msgr. Margotti še spominja preljubnega sprejema, ki ga je priredil Mussoliniju leta 1938?

mi, ki smo opisali izredne pojave, ki so sledili po prisiljenem odstopu nadškofa Sedeja in ki smo prikazali apoteozo pravega plebiscitnega češčenja v Gorici o priliki njegove smrti ter pogrebni svečanosti, smo se jokali in ganili do solz kardinala rimskega Konzistorija;

mi, ki smo se borili proti temu, da bi zasedel mesto goriškega nadškofa zloglasni apostolski upravitelj msgr. Sirotič;

mi, ki smo podrobno predložili položaj Gorice in Julijske Krajine Konzistoriju v Rimu, potem ko smo dobili oporo, svet in navodila od uglednih, vplivnih in prosvitljenih nadškofov in škofov;

mi, ki smo prvi izvedeli za Vaše imenovanje za goriškega knezonadškofa;

mi, ki smo imeli najboljše upanje, da se bo z vašim imenovanjem in prihodom v Gorico rešilo vprašanje Gorice in Julijske Krajine v smislu resnice in pravice, smo morali potem doživeti grenko razočaranje.

Nekaj razlogov, kako je prišlo do te trpke spremembe lahko podamo takoj in jih objasnimo:

1. Že takoj v začetku svojega pastirovanja ste pokazali, da vam je deveta briga zapuščina blagopokojnega nadškofa in vse njegove smernice, niste se prav nič zmenili za njegove dragocene izkušnje; javno ste ignorirali prevzisenega blagopokojnega goriškega nadškofa, najboljšega sina Gorice.

2. Kot pravi ikonoklast (podobstrastnež) ste delovali na celi črti proti šegam, navadam in tradicijam krajevne duhovščine; pri-

zgovorne primere, ki se tičejo takšnih oseb kot so ti svečeniki in prelati, ki so prišli na goriško kot učitelji evangelija, ki mora biti „po besedi in resnici takšen, kakor ga razodeva Mussolinijeva Italija“.

Ta slučaj, ki so ga zavzeli takšni prelati in duhovniki - reformatorji napram slovenski duhovščini, se da primerjati s stališčem, ki so ga zavzeli razni don Calcagno in oče Eusebio napram italijanski duhovščini.

Lik Vašega generalnega vikarja, ki se je vrnil iz Sicilije, ko jo je odkupil za vero in fašizem, ki ga je tamkaj izvajal, je tako nepozaben, da ga na goriškem ne morejo zgubiti s spomina, tako da se bomo morali z njim še posebej baviti.

4. Vi, ki ste zakoniti naslednik Mohorja, Popona in Bernarda sv. Genezija v oglejskem patrijarhatu, ste sprejeli in se niste protivili temu, da naj bo podrejen goriški nadškofijski sedež - beneškemu, s tem ste dopustili, da je padel oglejski patrijarhat, kar se Vašega dednega nasledstva tiče pod Gradež in na ta način je tudi Trst postal podložen Benetkam.

5. Nekateri duhovniki so prišli k nam s pritožbo, da so sprejeli od Vas celo pismene vzpodbude, „naj prenehajo s stališčem rezerviranosti in molka, ki so ga zavzeli napram Mussoliniju in fašizmu“.

6. To vaše stališče pa zadobi jasen dokaz in stvarnost v slikah, ki so izšle v posebni številki revije, izdane ob priliki prihoda „dučaja“ v Gorico in Soško dolino, leta 1938. Ko danes pregle-

PREGLED SVETOVNIH DOGODKOV

Pomen konference v Potsdamu - Sodelovanje med zavezniki - Svet zunanjih ministrov petih velesil - Zavezniki nimajo namena uničiti ali zasušiti nemškega ljudstva - Nemčija bo plačala reparacije - Königsberg bo sovjetski - Svetovna reakcija in sklepi iz Potsdama

Pomen konference v Potsdamu

Konferenca treh voditeljev: Sovjetske zveze, Združenih držav in Velike Britanije, ki se je vršila od 17. julija do 2. avgusta je zaključila svoje zgodovinsko delo. Doseženi so sklepi ki bodo utrdili zgodovinsko zmago svobodoljubnih in demokratičnih narodov nad nemško-fašističnim imperializmom. Sklepi objavljeni v

komunikatu „Treh velikih“ po zaključku potsdamske konference bodo človeštvu zagotovili trden in pravičen mir. Sklepi in odločene mere proti poraženemu fašističnemu militarizmu pa so prav tako izraz vseh miroljubnih narodov sveta. K zmagi treh velesil so brez dvoma mnogo doprinesli tudi ostali mali narodi Ev-

rope, posebno pa Jugoslavija. Zmaga nad nemškim militarizmom je edinstvena v zgodovini človeštva. Potsdamska konferenca in njeni rezultati so dokaz potrebe nadaljnega sodelovanja med velesilami, ki so s svojo zvezo zagotovile v vojni zmago nad skupnim sovražnikom.

Utrditev sodelovanja med zavezniki

Sestanek „Treh“ je ojačal vezi med vladami velesil in dosegel svoj cilj. Odločila so se za še tesnejše sodelovanje, tako da bodo tri vlade in ljudstva skupno z drugimi združenimi narodi zagotovile ustvaritev pravičnega in trajnega miru. Generalisim Stalin je po porazu Nemčije dejal: „Vojna v Evropi je končana, začela

se je nova doba mirnega razvoja“. Nova doba je nastopila, zato je največji dogodek po kapitulaciji Nemčije sestanek „Treh“, na katerem so razpravljali o problemih, ki so istočasno v interesu vseh miroljubnih narodov. Glavno vprašanje na konferenci je bila Nemčija. Kajti interesi zahtevajo, da

se je vedno odstrani grožnja, ki jo predstavlja nemški imperializem. Uspehi konference pa so živ dokaz, da je bil dosežen sporazum v najvažnejših vprašanjih povojnega razvoja s konkretnim načrtom za nadaljnje sodelovanje velesil in vseh svobodoljubnih narodov.

Svet zunanjih ministrov petih velesil

V svet zunanjih ministrov treh velesil sta pritegnjeni Francija in Kitajska. Zunanji ministri navedenih držav se bodo sestajali od časa do časa, kakor je določeno v krimskih sklepih. Naloga sveta je napraviti načrte mirovnih pogodb z Italijo, Rumunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko, ter jih predložiti Združenim narodom, predlagati ureditve obmejnih vprašanj, ki so nastale po zaključku

vojne v Evropi. Svet zunanjih ministrov bo pripravil mirovno ureditev za Nemčijo.

Sporazum o politiki glede poražene Nemčije pomeni izvesti krimsko deklaracijo v delo. Zavezniki bodo skupno podvzeli vse ukrepe, do ne bo Nemčija nikdar več ogrožala svojih sosedov in svetovnega miru. Trajen mir je ne-

mogoč, dokler ni uničen nemški militarizem. Zatrto bo nemški vojni potencial in podlaga nemške težke industrije. Izkoreninjeni bodo vsi ostanki fašističnega režima, uničena bo nacistična stranka z vsemi podružnicami ter odstranjena sleherni možnost kakršnegakoli militarizma, fašistične delavnosti ali propagande. Ukinjeni bodo vsi fašistični zakoni, na katerih je temeljil hitlerjevski režim.

Zavezniki nimajo namena uničiti ali zasušiti nemškega ljudstva

Zavezniki hočejo dati nemškemu ljudstvu možnost za obnovo njegovega življenja na demokratični in miroljubni podlagi. Tako pravi poročilo „Treh velikih“: Če se bodo v tem smislu trudili vsi Nemci bodo lahko ob pravem času zavzeli mesto med svobodnimi in miroljubnimi ljudstvi sveta. V ta namen se bo vsa vzgoja preosnovala v demokratičnem duhu

in se bodo obnovile krajevne samouprave. Ustanovljeni pa bodo najvažnejši osrednji upravni oddelki, kot finance, promet, zunanja trgovina in industrija. Naravno bo vse pod nadzorstvom nadzorstvenega sveta. Gospodarske sile kot karteli, razni trusti in monopolne ustanove bodo odpravljene, ker so to glavni viri nemškega imperializma. Nemčiji ne bo dovoljena

proizvodnja orožja. Streliva in vse, kar je zvezano z obnovo težke industrije. Iz vsega pa vidimo, da bo nova Nemčija pri organiziranju svojega gospodarstva morala polagati največ na razvoj poljedelstva in mirovne domače industrije. Ukrepi sporazuma dokazujejo, da pa je Nemčiji odprta pot do organizacije, kateri dohodki ji bodo omogočili plačevanje reparacij.

Nemčija bo plačala reparacije

Neusmiljeno vojskovanje in fanatičen odpor sta povzročila ogromno žrtev. Nemško ljudstvo se mora prepričati, da je doživelo

popolen poraz in da se ne more izogniti odgovornosti za škodo, ki je nastala v vojni. Zato bo Nemčija razpolagala z dovoljnimi sredstvi,

ki bodo krili njene miroljubne potrebe in ljudstvo bo odgovarjalo za dosledno izvedbo vseh zavezniških določb.

Königsberg bo sovjetski

Zibelka pruskega militarizma - Königsberg in bližnje mesto področje se bo izročilo Sovjetski zvezi do končne odločitve na mirovni konferenci. Uredilo se je tudi vprašanje preselitve nemškega prebivalstva iz Poljske, Čehoslovaške in Madžarske. Komunike govori tudi o poljskih zapadnih mejah in

o jamstvu za zaščito poljskih interesov in njene vlade. Tri velesile so postavile na dnevni red mirovne pogodbe z Italijo, Rumunijo, Madžarsko in Finsko. Zavezniki so upoštevali spremembe, ki so se izvršile v teh deželah kot posledice zmage združenih narodov. Vsem navedenim bivšim vladam pa bo omogočen vstop v

organizacijo Združenih narodov seveda le tistim, ki bodo s svojim vedenjem in delovanjem opravičili svojo prošnjo. Isto velja za nevtralne dežele. Francova Španija pa ne more biti sprejeta v organizacijo Združenih narodov, ker je bila postavljena s pomočjo fašističnih sil in ker še danes predstavlja fašistično gnezdo.

Svetovna reakcija in sklepi iz Potsdama

Jasni sklepi konference in odločna izvedba sklepov je in bo težek udarec svetovni reakciji, ki se ne more umiriti z dejstvom, da

je bitka za njo izgubljena in da svetovna javnost v vseh deželah odkritosrčno pozdravlja enotno in zdravo sodelovanje „Velikih treh“. Zaman se zaletava reakcija, da bi

izzvala sovraštvo med združenimi narodi. Dosledno izvedeni sklepi s Krima in Potsdama so garancije trajnega miru in reda v Evropi.

dujemo te slike, vidimo neoporečno, kakšno stališče je zavzemal goriški nadškof in njegov generalni vikar napram Mussoliniju.

Potem ko smo vse to navedli, smatramo za svojo dolžnost, da Vas naprosimo, da pregledate ako je res umestno, da se še nadalje mudite v Gorici, posebno sedaj, ko se končno vendar začneja s čiščenjem fašistov in njihovih pomagačev.

Obračamo se na Vas s tem iskrenim pozivom še predno objavimo neizprosno obtožnico proti fašizmu in fašističnemu sistemu v Gorici in Julijski krajini, ki je že pripravljena za tisk in objavo.

Za nas bi bilo mučno, če bi morali objaviti ta poziv, v slučaju, da bi ga ne poslušali in bi vas obtožnica, ki bi prišla v javnost, zalotila še v Gorici.

Ne bo vam težko sklicati v primernem kraju v Gorici Vaš kapitelj in duhovščino, ki je ostala zvesta Vašim nameram.

Vedno so Vam na razpolago generalni vikar, reformator in znameniti obnovitelj msgr. Buttò, prenapeti italijanski sholastični kanonik s pokrivalom na štiri ogle, msgr. Tarlao, modri kanonik, ki proučuje fašistično moraliko in etiko, msgr. De Agostini, ponosni belogardist msgr. Brumat. Ne manjka Vam nit organist in pevovodja, poznani Don Toniutti itd.

Tega poziva Vam ne pošilja kak Slovenec ali kak duhovnik, marveč preprost laik iz starih italijanskih pokrajin, ki je bil vzgojen po sledečih načelih:

a) Ni mogoče vsiliti drugega jezika narodu, ako nočemo uničiti

svetišča družine in prekiniti naraven odnos med materjo in otrokom;

b) greh je, ako proglašamo italijanstvo Gorice in Julijske krajine po starem sistemu, ki je bil doslej v rabi, kajti to pomeni delati proti božjim zapovedim.

Nadejamo se, da ne boste upoštevali pri svojem sklepu vpliva demonstracij, ki so ga nedavno vprizorile nekatere ženske, za katere vemo, da so najzvestejše privrženke Don Calcagno in njegove zloglasne „italijanske križarske družine“ (Crocata Italica) in ki so se s takim dejanjem hotele proglasiti za najboljše katoličanke in vzorne Italijanke.

Gorica, 2. avgusta 1945.

A. Gentano

IZ NAŠIH KRAJEV

Batuje

Dne 29. julija smo obhajali shod sv. Ane. Hvaležni smo duhovščini iz sosednjih vasi, da je stopila na mesto našega pobeglega župnika in se je vsa cerkvena slovesnost tako lepo izvršila. Po dolgih letih se je spet nemoteno slišal naš slovenski jezik in naše zastave so prosto zaplapolale v vetru. Pozno popoldne je bila lepo uspešna kulturna prireditev, ki jo je priredila naša mladina. Naše žene S.P.Ž.Z. so izročile načelniku N.Z. lepo slovensko zastavo, za katero se je ta ginjen zahvalil. Tudi naši pionirski so s svojim nastopom pokazali, da so kos svoji nalogi.

Črniče

Črniška mladina izpolnjuje dosledno sklepe svojih sestankov. Na zadnjem uradniškem sestanku je mladina sklenila, da si postavi delovno četo, s katero bo čistila ostanke iz požganih hiš in tako pripravila, da se vsa požgana poslopja pokrijejo v najkrajšem času. Dne 2. avgusta se je zbralo 25 mladink in 20 pionirjev pri požgani vojašnici v vasi. Vsaka je imela svoje orodje, s katerim je odkopavala in potem nakladala material na kup. Pionirji so večinoma delali z rokami, da bi si po svojem mnenju prihranili orodje, kjer bo večja potreba. Na steno požgane vojašnice so zasadili slovensko zastavo, ki jih je spremljala pri delu do noči in na katero so se s ponosom ozirali. Ob slavnosti je povsod navada, da ne smejo nikdar izostati zastave. Delo pa je pri nas slavnost, zato razobešamo tam zastave.

Poleg pionirjev in mladine, ki se je tako polnoštevilno udeležila udarnega dela pri popravni svoje vasi, so tudi žene sklenile, da si bodo tudi one odločile dan udarnosti v enem izmed poznejših dni. Na ta način bodo skupno z mladino in pionirji delali pri obnovi svoje porušene vasi.

Komen

V nedeljo 5. t. m. se je v Komnu, ki ga je okupator do tal požgal, po dveh letih in pol zopet vršila sv. maša, ki jo je bral komenski dekan, ki se je srečno vrnil iz internacije; bil je v Nemčiji skupno z domačim ljudstvom.

Bovec

V naši vasi smo pred kratkim obnovili pevsko društvo „Rombon“, katero so pred desetletji fašisti ukinili. Zbralo se je čez 50 pevcev in pevk, med katerimi je mnogo starejših žena. Poučevanje petja je sprejel tov. Ivan Mihelič, ki je že svoj čas uspešno vodil naše društvo. Sedaj, ko se pripravljamo, da zopet začnemo s kulturnim delom na Bovškem, se spominjamo z vso hvaležnostjo

naših partizanov, zlasti pa IX. Korpusa, saj smo se ravno pri njih naučili borbenosti in zaupanja v samega sebe, tako da nas tudi današnji čas ne dobi nepravilno.

Delavstvo iz Bovškega okraja, ki je delalo v Rajbelskem rudniku, je po polomu Nemčije pustilo in ni maralo delati v rudniku, kjer so zavezniki postavili na prejšnja mesta fašistične uradnike.

Ti uradniki so pošiljali ustmenne pošte tem delavcem, da naj pridejo delat, sicer bodo izgubili vso pokojnino in vse druge pravice. Delavci so jim pa odgovorili, da zahtevajo, da se preje odstavijo iz uradov fašisti, potem pa bodo prišli na delo.

Obrnili so se na Okrajni Izvršni odbor Bovec in zahtevali, da jim pomagajo postaviti enotni sindikat.

Dne 5. t. m. so se delavci zbrali na sestanek in član Ok. NOO. tov. Mlekuž Jožef „Dorjan“ jim je podal politični pregled in pomen Enotnega Delavskega Sindikata. Orisal je pomen sodelovanja vsega delavstva, za obrambo delavskih interesov.

Izvolili so si iz svoje srede inicijativni odbor Sindikata. Predsednik, rudar tov. Marko Anton, tajnik, šofer tov. Hrast Henrik, oba iz Bovec in še osem članov, ki so iz ostalih vasi.

Inicijativni odbor si je zadal nalogo, da bo organiziral vse delavce v okraju in bo zato izvedel volitve aktivnega odbora. Delavstvo je zahtevalo takojšnjo odstranitev fašistov iz vodilnih mest in pravilno ureditev plač.

Rajbelj

Ing. Škija v Rajbelju (Trbiž) je bil prvovrstni fanatik fašistične stranke in je vedno trdil in govoril: Fašizem je neka sveta in neumrjoča stvar. Kdor se temu ne pokori, nima prostora v Italiji, kakor tudi ne v naši zavezniški Nemčiji.

Škij je bil odločen sovražnik vsakega, ki ni bil vpisan v P.N.F. Neumorno se je trudil za svoje črne srajce na račun ubogih delavcev (sužnjev). Danes je pa vendar tudi njega doletelo, da je tudi on odpuščen iz svojega zadnjega velevažnega mesta in bo baje moral tudi Rajbelj zapustiti obenem z drugimi sokrivci. V Rajbelju so Zavezniki odslovili 9 uradnikov, fašistov, med njimi je tudi ing. Škija.

Ročinj

Mladina v Ročinju je zelo marljiva in pridno dela. V teku štirinajstih dni je naredila na polju, največ pri košnji 1980 delovnih ur. Čeravno je trudna, se zbira zvečer v mladinskem domu, kjer se pogovarja, kako bo čim več koristila pri vsakem delu v vasi. Z veseljem so sprejeli predlog

tovarišice Mladenke, da bi nabrali sadje za naše ranjence. Že drugi dan so nabrali 60 kg. sadja in ga z vozičkom peljali v bolnico v Tolmin. Ranjenci so bili tega zelo veseli in so se mladinkam priporočili da bi jih prišle še obiskat. Ko so mladinke v bolnici videle, da jedo ranjenci suh nemški krompir, so skupno z ostalo mladino, sklenile, da bodo še v tistem dnevu zbrale krompir za ranjene borce. Zbrale so 120 kg. svežega krompirja in ga kljub daljavi in dežju peljale v Tolmin.

Ivanjgrad

V soboto dne 4. t. m. je gostoval v Ivanjgradu slavni pevski zbor „Srečka Kosovela“, ki je sestavljen iz samih naših bratov Primorcev; med njimi je bila tudi tov. Vanda Siherlova, znana ljubljanska pevkica.

Veliko število ljudi iz vsega Krasa, je z navdušenjem poslušalo narodne slovanske in partizanske pesmi in je bilo ponosno, ko je med pevci spoznalo tudi nekatere vaščane. V nedeljo je bil zbor gost Odreda J. A. v Opatjenselu. Po tem gostovanju se bo zbor začasno poslovil od naše države in odpotoval na Poljsko ter v Sovjetsko zvezo, da ustreže povabilu Poljske in Rdeče vojske.

Vipava

V letu 1897. so zgradili 7 km dolgo cesto iz Predmeje do Slokarjev. Cesta pelje skozi tri predore in preko treh glavnih mostov. Posebno važen je bil po njej prevoz lesu iz Trnovskih gozdov. Da bi se zavarovali pred nenadnimi vpadi sovražnika so partizani že l. 1943 porušili mostove na tej cesti. Danes pa s polno paro popravljajo mostove. Prvi most, ki pelje čez prepad Globnico v Čavnu so popravili in ga dne 30. julija izročili prometu. Prejšnji most je bil kamenit, sedaj pa so zgradili lesenega, samo da bi se čimprej obnovil promet. Načrte za popravilo so izdelali domači inženirji, gradili so ga pa nemški ujetniki. Konstrukcija mostu, ki je dolg 24 m. in 4 m. širok ter pelje čez 30 m. globoko grapo, je bila precej težavna in je graditeljem povzročila precej preglavic.

Il. Bistrica

V Il. Bistriškem okraju ljudstvo pridno pomaga pri obnovi. Obnovili so že več mostov. V Bistrici so zgradili na mestu porušenega kamenitega mostu betonski most. Na cesti Il. Bistrica so popravili most, ki je bil dvakrat porušen. Težkoče pri obnovi tega mostu, ki je bil prej zgrajen iz betona, pa je povzročalo pomanjkanje lesu, ker takrat niso še delovale žage. Primanjkovali pa so tudi žebli, ki so jih morali šele skovati. Toda ljudstvo se je zavedalo važnosti obnove in je vse težkoče z veseljem in vnemo premagalo.

Cesto Kontrina-Marsin so sedaj že toliko popravili, da se lah-

ko vrši po njej promet. Dela se pa še nadaljujejo. Do sedaj so navozili že preko 1000 kvintalov kamenja.

Večino hiš, ki so bile le delno porušene so že obnovili. Tudi lesne tovarne in žage so že pričele obratovati; zgradili so tudi apnenico, ki bo v kratkem dala okoli 900 centov apna.

Vojščica na Krasu

Nekatere kraje na Krasu je vojna tako prizadela, da so mnoge vasi ostale popolnoma brez prašičev. Da se to popravi so odbori poskrbeli, da vasi, ki imajo še dovolj prašičev odstopijo po enega ali dva najbolj prizadeti vasi. Tudi v Vojščico je prišlo kakih deset prašičev in ljudstvo, ki je toliko pretrpelo je upravičeno pričakovalo, da jih bo dobilo v rejo. Toda, žal, so vse te prašiče obdržali odborniki krajevnega odbora, ljudem na vasi pa je bilo rečeno, naj si pač pomagajo, kakor znajo in morejo. Ne vemo, čemu je krajevni NOO to storil, toda na vsak način je bilo storjeno napačno in je treba to napako takoj popraviti.

POSTOJNA

Postojnska jama se odkriva vam in vsemu svetu

Že dolga stoletja slovi Postojnska jama, čeprav je bil prejšnje čase znan le majhen del tistega, kar poznamo danes. Znamenita je zgodovina Postojne, saj je na hribu Soviču stala že za rimskih časov trdnjava in se je tod mimo razvijal velik promet. Vendar pa so začeli lepoto Postojnske jame v pravi luči razkrivati šele v teku minulih stolet.

Z velike terase pred vhomom v Postojnsko jamo se razgledaš po pokrajini, ki je ena najlepših na Notranjskem. Gledaš robove primorskega hribovja, bliže na desni je Nanos, široko se razgrinjajo polja, lagodno teče Pivka, ki pa se v bližini jame začne vijugati kakor kača v precepu. Domišljija se lahko uživi v davne čase, ko se je tod širilo veliko jezero, ki je ob vzhodu Gore razjedalo hrhki kamen in prodrlo v notranjost. Nešteta tisočletja je vodovje vrtalo v Goro in ustvarilo današnje veličastne dvorane, dokler ni našlo svoje sedanje globoke struge, po katerih se Pivka skrivnostno žene skozi podzemlje proti Planini.

Na terasi pred jamo stoji že nekaj let hotelsko poslopje, ki je v vojni precej trpelo, zdaj pa je prenovljeno in bo spet v polni meri ustreglo svojemu namenu. Povprečni letni obisk je v rednih razmerah pred sedanjo vojno znašal 200 tisoč gostov. Največji delež je seveda odpadel na binokostne praznike, ko je vsa jama

slavnostno razsvetljena, ko se v podzemski plesni dvorani sučejo stotine parov in ko poštni urad v jami odpravi po 70 tisoč razglednic.

Že sam vstop v jamo prevzame človeka, saj se v tem iznenađda odpre očem veličastni, sivkasti Veliki dom, mogočna podzemska katedrala, vredna Dantejevega peresa. V globini šumi Pivka, ki tam doli nemirno išče svojo pot v temni podzemski svet. Poldrugi kilometer daleč te vodi mogočno razsvetljena pot do središča jame, do znamenite Kalvarije. Ves prevzet si skrivnostnega podzemskega snovanja prirode. Še prav posebno je oko očarano, ko se razgleda po Rajski jami. Kdor pa želi še romantičnih doživljanj, se mora s posebnim vodnikom spustiti v Peko, ki še ni odprt širokemu krogu obiskovalcev in so tu še na delu pionirji podzemlja. Za vse življenje, ti ostane v spominu biserni blesk in soj kapnikov, tišina podzemskih jezer in néma veličina mogočnih skupin. Skrivnostna poezija oplemeniti človeško dušo s spoznanjem, kako majhni in minljivi smo sprito teh silnih dokazov večnega snovanja Prirode.

Postojnska jama vabi — kdor le utegne, naj je ne pozabi obiskati ob prvi priliki!

Za prevoz iz Gorice v Postojno je uprava Postojnske jame naprosila avtobusno podjetje Ribi & Co., ki je takoj stopilo v razgovore z Zavezniško vojaško upravo glede dovoljenja za prevoz 15. in 19. t. m., 400 oseb iz Gorice v Postojno. Uprava Postojnske jame je stavila družbi Ribi na razpolago ves pogonski material, ki je potreben za prevoz. Razgovori z ZVU so še vedno v teku, ker doslej ZVU, kljub temu da Uprava Postojnske jame stavi na razpolago gorivo, ni še dala dovoljenja za ta prevoz.

Prvi kongres ENOF Jugoslavije

Prvi kongres Enotne narodno-osvobodilne fronte je bil otvorjen v Beogradu. Udeležili so se ga zastopniki iz cele države ter so bila sprejeta temeljna programska načela Narodne Fronte Jugoslavije. Vse stranke in skupine, zastopane v fronti, so v 32 temeljnih načelih, ki so bila sprejeta, pokazale s tem enotno gibanje vseh zdravih sil naroda. Dr. Dragoljub Jovanović je pojasnjeval v daljšem govoru našo osvobodilno borbo, njene politične in gospodarske uspehe, narkar se je oglasilo še čez 30 govornikov, ki so se imenu narodov in skupin, ki jih zastopajo, potrdili sprejem predloženega programa in to za boljše in srečnejšo bodočnost naše nove Jugoslavije.

Na tej in na drugi strani modre črte ter v Sloveniji

Življenski standard. — Zavgustom so bili onstran demarkacijske črte ponovno zvišani obroki nekaterih važnih živil; zato bo zanimivo, če te količine primerjamo s količinami, ki smo jih prejeli tostran modre črte. Tablica mesečne dodelitve nam pokaže naslednjo sliko najvažnejših nakazil za 31 dni:

	Tostran modre črte	Onstran modre črte
Moka . . .	5.124,3 gr	9.300,— gr
ali Kruh . .	6.200,— „	11.625,— „
Zakuha . .	1.200,— „	3.000,— „
Maščobe . .	100,— „	500,— „
Sladkor . .	125,— „	500,— „
Sol	200,— „	500,— „
Milo	100,— „	150,— „

Tostran modre črte smo prejeli še 100 gramov sira; moke pride na dan po 165,3 gramov na osebo; kruha pa 200 gramov. Vzame se lahko ali eno ali drugo. Težki delavci dobijo povrhu

186 gramov moke ali pa 225 gramov kruha. Najtežji delavci pa 330,6 gramov moke ali 400 gramov kruha.

Otroci od 0 do 3 let prejmejo 500 gramov sladkorja, od 4 do 18 let pa 250 gramov sladkorja; osebe nad 65 let istotako 250 gramov.

Na oni strani modre črte je stanje naslednje: Na dan pride po 300 gramov moke, ali 375 gramov kruha na potrošnika.

Najtežji delavci dobijo za avgust sledeče dodatke: 6000 gramov moke ali 7500 gramov kruha, 3000 gramov zakuhe, 500 gramov maščob in 40 gramov kvasa; noseče žene pa 3000 gramov moke, ali 3750 gramov kruha, 250 gramov sladkorja, 200 gramov maščobe, 30 gramov kvasa in pol litra mleka; otroci do vključno 3 leta starosti 250 gramov sladkorja in 300 gramov pralnega mila; dojenčki v pr-

vem letu starosti 250 gramov sladkorja in 1000 gramov pšeničnega zdroba.

Dodelitev živil je splošna in brez razlike ter obsega poleg okupirane cone B tudi vso Slovenijo.

V kratkem bo s tablice racioniranih živil odpadel kvas, katerega je dovolj in pride v prosto prodajo.

Osnovna količina, katero prejema potrošniki, se je z avgustom posebno pri moki ali kruhu približala, dosegla ali ponekod celo presegla — gledano na življenski standard raznih predvojnih slojev — predvojno normalno potrošnjo. Družina petih oseb ima za avgust nakazanih 46 kg moke, ali 58 kg kruha in 15 kg zakuhe.

Piva je dovolj na razpolago, da ga bo prejela približno tretjina ljubljanskih gostinskih obratov.

V kratkem času bo uvedena neomejena prodaja tobačnih izdelkov na ozemlju federalne Slovenije; prodaja tobačnih izdelkov bo svobodna na področju cele demokratske federativne Jugoslavije.

Iz gorenjskih tovarn je dospela prva pošiljka 4500 parov čevljev za Ljubljano. Ostala Slovenija prejme 50.000 parov čevljev.

Socialno skrbstvo v Sloveniji

Izplačevanje preživnin upokojenecem. — Od 1. avgusta 1945. dalje se v Sloveniji državnim in samoupravnim, osebnim in rodbinskim upokojenecem ter osebam, ki prejema milostne oskrbine, življenske rente, podpore, priznanja in pomoči, izplačuje preživnina in sicer v višini 70% prejemkov, ki so jim pripadali po predpisih, veljavnih dne 1. aprila 1941.

Preživnina ne sme z rodbinskimi dokladami vred presegati zneska 2.400 din na mesec. Po istih načelih se odmerja preživnina tudi osebam, ki so si pridobile pravico do pokojnine, če jim le-ta še ni bila priznana.

Denarna mesečna podpora se podeljuje nepreskrbljenim osebam, ki so postale nesposobne v narodno osvobodilni borbi in zavoljo tega niso spo-

sobne, da v zadostni meri pridobivajo; nepreskrbljenim rodbinam oseb, ki so bile v narodno osvobodilni borbi in ki so padle, ali ki še umrlo zaradi ran, poškodb, hiranja ali bolezni; nepreskrbljenim rodbinam žrtve fašističnega terorja (žrtve okupatorja in njihovih pomagačev, ki so te žrtve ubili ali internirali, konfinirali, odpeljali na prisilno delo in slično) ter nepreskrbljenim rodbinam vojnih ujetnikov.

Podpora dobé tudi družine onih, ki so umrli v zaporih, internaciji, konfinaciji, ujetništvu, pri prisilnem delu in podobno, na poti v domovino ali neposredno po vrnitvi domov.

Pravico do denarne podpore imajo sledeči družinski člani: žena (zakonska ali izvenzakonska), otroci (zakonski, nezakonski in posvojeni), starši, bratje in sestre do 18. leta starosti; otroci, bratje in sestre imajo toliko časa pravice do podpore, če so popolnoma nesposobni za delo, dokler ta nesposobnost traja.

DROBNE NOVICE

* V zadnjih tednih napadajo zavezniški z vedno večjo silo japonsko otočje. Amerikanci so pa prinesli senzacionalno poročilo, da se jim je posrečilo dovršiti atomsko bombo, kakršne dosedaj svet še ni poznal. Predsednik Truman je izjavil, da je rušilna moč te nove bombe 2 tisočkrat večja od rušilne moči 11 tonske angleške bombe. Silovitim letalskim napadom bodo sledili napadi sil na kopnem in na morju kakršnih svet še ni videl. Zdi se, da bo usoda japonske države v kratkem zapечатena.

* Peter Karadordevič, jugoslovanski kralj, ki živi v Londonu, je v zvezi z govorom ministrskega predsednika Jugoslavije, maršala Josipa Broza-Tita na skupščini AVNOJ-a, kjer je dejal, da mora bodoča ustava Jugoslavije biti republikanska, preklical opolnomočja svojim namestnikom.

* V Beogradu se pred višjim vojnim sodiščem JA nadaljuje proces proti kolovodjem in članom organizacije Draže Mihajloviča. Tekom zasliševanja se je jasno pokazalo, da so bili četniki D. Mihajloviča v tesnih zvezah z italijanskimi in nemškimi okupatorji.

* Sovjetska zveza je vzpostavila diplomatske odnose z Romunijo in s Finsko. Generalni poročnik Susajkov je sporočil ministrskemu predsedniku Romunije, da se je Sovjetska zveza odločila za ta sklep, ker se je Romunija od avgusta 1944. borila na strani zaveznikov proti Hitlerju in s tem izpolnila pogoje premirja. Istočasno je maršal Ždanov iz enakih razlogov sporočil Finski sklep Sovjetske vlade, da se vzpostavljajo diplomatski odnosi. Romunska in finska vlada sta izrazili Sovjetski zvezi svoje veliko zadovoljstvo.

Poverjenišvo PNOO za Slov. Primorje, odsek za socialno skrbstvo sporoča:

Rentniki cone B v Slov. Primorju!

POZOR!

Zaradi predstoječe reorganizacije socialnega zavarovanja v coni B, s katero bo na novo urejeno tudi izplačevanje rent starim rentnikom, se pozivajo vsi v tej coni bivaajoči upravičenci osebni, družinskih in sorodniških rent in naslova nezgodnega zavarovanja, dalje upravičenci rent iz naslova zavarovanja za starost, onemoglost in smrt, potem tudi vsi ostali civilni invalidi oziroma njihovi, ki jim pripada odškodnina iz naslova obveznega zavarovanja v kakšni drugi državi (Jugoslaviji, Nemčiji, Avstriji itd.), a so jo dobivali potom bivših italijanskih zavodov, da nemudoma predložijo svoje tozadevne odloke (dekrete) na naslov: Poverjenišvo PNOO za Slov. Primorje, odd. za soc. zavarovanje, Ajdovščina. Nadaljno izplačevanje

rent se bo priznavalo samo na podlagi tako ugotovljene upravičenosti!

Istočasno se poziva vse delodajalce, ali njih pooblaščenca, da prijavijo na isti naslov vse nezgode, ki so se pripetile po 1. maju 1945 (ali tudi iz prejšnje dobe če nezgoda še ni bila prijavljena), tako da se bo lahko takoj uvedel odškodninski postopek, čim bo ustanovljen novi zavod za soc. zavarovanje v coni B za Slov. Primorje. Če delodajalci nimajo primernih tiskovin, naj prijavo izvrše z običajnim dopisom, v katerem naj navedejo ime in priimek ponesrečenca, njegove osebne podatke, dan in kraj nezgode ter vzrok in posledice nezgode.

Škoda v živinoreji

Da se ugotovi škoda, ki jo je utrpela naša živinoreja v vojni, ker je bilo mnogo živine uropane, po bitih ali odpeljane, naj poljedelci prijavijo to škodo na kmetijski odsek Mestnega izvršnega odbora v Gorici, Corso Vitt. Eman. III, št. 5. Poljedelci goriškega okraja pa naj prijavi tozadevno škodo pri svojih krajevnih izvršnih odborih.

O B J A V E

Denarni Zavod Slovenije — Eks pozitura v Ajdovščini, je pričela danes poslovati v Ajdovščini v prostorih Okrajnega Finačnega Odseka.

Da bi razbremenili pristojne organe, ki pregledujejo prošnje za vpis, obveščamo:

V Društvo smejo biti sprejeti izključno politični pregonjanci in sicer: posvarjeni, ter oni ki so dobili opomin, konfiranci in kdor je bil v zaporu; oni, ki so imeli proces, obsojenci, interniranci, pregnanci iz političnih razlogov; isto velja tudi za bivše partizane, ki so jih zajeli in poslali v internacijo.

Še enkrat opozarjamo prizadete, da steče rok za sprejemanje prošenj za vpis 31. avgusta 1945.

Trgovsko-obrtna zbornica obvešča družine ki nimajo v svojih stanovanjih električne napeljave, da bodo dobile za mesec avgust po en liter petroleja.

Dvigniti ga morajo do 25. t.m. z odrezkom št. 6 na nakaznico, ki jo je izdal urad za živilske nakaznice.

Tvrdke, ki so pooblaščenca za prodajo goriva, morajo poslati odrezke na našo Zbornico najkasneje do 30. t.m., kar nam bo služilo kot potrdilo, da je bilo gorivo prodano.

Telefon štev. 714

ima sedaj KATOLIŠKA TISKARNA kjer lahko naročite vsakovrstne tiskovine

Oseba ki je našla v soboto popoldne na Corso Vittorio Emanuele prstan s tremi kamni je naprosena, da ga proti dobri nagradi priinese na Upravo „Soškega tednika“ - Gorica, Corso Vittorio Emanuele št. 5.

Okrožni Izvršni odbor za Goriško je razpisal tekmovanje za najboljše zbornice volilcev, ki se bodo vršili v mesecu avgustu. Zbornice volilcev bomo objavili v časopisu in najboljšega nagradili.

Signor Santini in Kmečki konzorcij

Pokrajinski kmečki konzorcij v Gorici (Consortio agrario Provinciale) je bila pod fašističnim režimom poldržavna-polprivatna združna ustanova, ki se je pečala z zbiranjem in razdeljevanjem racionaliziranih življenskih in gospodarskih potrebščin in strojev ter oskrbovala kmečko prebivalstvo.

Ta ustanova je bila privatna, v kolikor je služila članom, po večini latifundistom in včlanjenim fašističnim ustanovam, ki so imeli vložene dežele, kot sredstvo za izkoriščanje. Ustanova ni delala v korist ljudstva, temveč je od ljudstva zahtevala čimveč koristi. Z ozirom na velik promet so bile sorazmerno tudi velike cene, ki so presegle pri istih prodajnih predmetih višino cen po manjših privatnih prodajalnah. Torej je bil konzorcij res zasebno podjetje, ker je delovalo z velikim dobičkom, ki ga pa ni bilo deležno ljudstvo, čeprav bi ustanova morala delovati samo v korist ljudstva.

Danes je seveda nujno, ker je gospodarski položaj mnogo težavnejši kot pred vojno, da postane konzorcij splošno ljudska ustanova, da dobi javen značaj, neoziraje se na stara fašistična pravila, ki med drugim upostavljajo za konzorcij kompliciran in obširen upravni aparat, obširen pod fašizmom zato, da je lahko čimveč zaslužil fašistov zasedlo dobre in rentabilne stolčke.

V kolikor je bil konzorcij nekaka državna ustanova, so prešle sedaj pravice ministrstva za poljedelstvo in drugih fašističnih državnih institucij na AMG in ONOO.

Zanimive so zlasti razmere, ki vladajo zadnji čas v konzorciju:

V „Giornale Alleato“, z dne 3. t. m., je bila objavljena vest o imenovanju ravnatelja pokrajinskega kmečkega konzorcija v Gorici (Consortio agrario Provinciale) v osebi dosedanjega ravnatelja gospoda Ricciotti Santinija. Poverjena mu je polnomočnost in vodenje vseh poslov brez vsake kontrole, kajti ravnatelj je postal s tem absolutni gospodar in tako tudi predsednik konzorcija. Kdo ga more sedaj nadzorovati? In kdo more vedeti, da ne bo ta absolutna polnomočnost izrabljena? To bo pokazal razvoj dogodkov...

Tednik „Il Lunedì“ je 23. julija, prinesel članek o konzorciju in predlagal Zavezniški vojni upravi trojico oseb: dr. Fornasina, dr. Hughuesa in odvetnika Culota, od katerih naj bi izbrali predsednika, ker je prejšnji odstopil — zaradi

pre-ročih tal. Članek močno diši po „ribarjih v kalnem“.

Nadalje se bere v članku, da je ONOO, ki je bil od Zavezniške vojne uprave o zadevi poučen, postavil zahtevo, da se konzorciju postavi začasnega predsednika in predlagal zavezniški upravi od izvršnega odbora enoglasno izvoljenega dr. Bobiča, odločnega protifašističnega borca. Dejstvo je, da Zavezniška vojna uprava ne upošteva predlogov in sklepov Okrožnega Izvršnega odbora, ki je v tem primeru soglasno predlagal dr. Bobiča, ampak je mimo predloga imenovala ne predsednika, pač pa ravnatelja z neomejenimi pravicami. Kdo je ta ravnatelj bomo videli kasneje.

Majhen dokaz, kako važno bi bilo postaviti konzorciju začasnega predsednika, ki bi nadzoroval vse delo v konzorciju do sklicanja občnega zbora je tihi sestanek članov Upravnega sveta, kjer se je na seji sestala družina samih uglednih fašistov, med njimi dr. Marsano, Candutti, marchese Obizzi itd., ki niso predstavljali niti polovice vseh članov Upravnega sveta, saj jo je, razumljivo, večina popihala od tod. Na tej seji se je delalo proti zakonu in so se kršila pravila konzorcija, kajti pristojni ni bila niti polovica članov.

Zanimivo je tudi, zakaj se toliko zavlačuje sklicanje občnega zbora. Moral bi biti že davno sklican, če bi gospod bivši in zopet sedanji ravnatelj Santini Ricciotti se odšel ob osvoboditvi in zasedbi jugoslovanskih enot na dvomesečni dopust, ker se je predobro zavedal svojih posebnih zaslug: kot član direktorija pokrajinske fašistične zveze na Goriškem, kot desna roka zveznega tajnika „federale-camerata“ Molino, čigar slika z avtogramom — „con la dedica al fedele camerata Ricciotti“ — je vedno stala na ogled občinstvu, ki je prihajalo v urad.

Kakšno je razpoloženje ljudstva do gospoda Santinija nam med drugim prikaže ta dogodek:

Žene iz furlanske vasi Romans d'Isonzo so vdrle dne 26. julija dopolne v občinski urad in energično med drugim zahtevale odstranitev gospoda Ricciotti Santinija kot ravnatelja konzorcija v Gorici. Tako je razpoloženje proti Santiniju celo v Furlaniji.

To je samo nekaj zaslug, zaradi katerih se je gospod ravnatelj podal na daljši dopust, ker se je bal pravičnega obračuna s svojo preteklostjo. Ko je nevarnost minila se je gospod Santini vrnil. Sedaj je bilo treba osvojiti dobre pozicije in zato ni časa za ureditev bilance za leto 1944, in za sklicanje občnega zbora.

Ta primer sedanjega delovanja konzorcija in ljudi v njem bi lahko mirne duše posplošili in prenesli na druge urade, ki so se po kratkem odmoru zopet obnovili po starem fašističnem sistemu in s starimi poznanimi in prikritimi fašisti.

Prizadeti.

Ljudstvo potrebuje pomoči

V zadnjih letih osvobodilnega boja je civilno prebivalstvo utrpelo velike materialne žrtve — po strahotnih pustošenjih okupatorjev in izdajalcev, ki v uničevanju niso poznali meja — na drugi strani pa je civilno prebivalstvo delilo vse trpljenje s partizani in se z njimi tudi skupno hranilo iz lastnih zalog, ter se tako skoraj popolnoma izčrpalo. Čaka presega danes število družin, ki so zaradi sodelovanja v osvobodilni borbi utrpeli velike materialne in človeške žrtve 4250 družin. Skupno pa je preko 7000 družin potrebnih pomoči in to so samo najpotrebnejše.

Odsek za socialno skrbstvo Goriškega okrožja si danes prizadeva, da v mejah možnosti, ki so sedaj na Goriškem, pomaga, kjer je najbolj potreba. Pred kratkim je razposlal okrog 17 ton slanin rib, ki jih je poslal portugalski Rdeči Kríž potom ameriškega Rdečega križa za goriško prebivalstvo. Slovenski Rdeči Kríž pa je poslal precejšnje količine živil in sicer: 98 vreč bele moke, 52 vreč fižola, 65 vreč graha, 8 vreč sladkorja, 3 sode olja, 12 zabojev mila, 41 vreč soli in 2 zaboj cigarete. Živila so bila dodeljena Komenskemu okraju, kot najbolj potrebni.

Podpore v denarju bo določevala komisija za podeljevanje podpor po sledečem ključu: za reditelja 1000.— lir, za vsakega otroka do 18 let in za delavne družine članke družin pa po 150.— lir. Tistim, ki jim pa niti maksimalna podpora ne bo zadostovala bo s privoljenjem vsake skupščine, krajevnega NOO in komisije za podeljevanje podpor vsota z dodatno podporo zvišana. Vse dodeljevanje podpore so bile samo nekake akontacije. Odsek je od maja do začeta julija izdal za redne in izredne podpore ter prvo pomoč skupno 4.037.421 lir.

Ljudstvo je potrebno velike pomoči, ker se bliža počasi zima in z njo problem ljudi brez strehe, brez drv in brez zadostnih količin živil. Naše Oblasti si prizadevajo, da bi izboljšale težaven položaj. Goda veliko je odvisno od zavezniške vojaške uprave, bi bo morala dati na razpolago gmožna sredstva. Treba bo učinkovito pomagati prebivalstvu, ki je za skupno zavezniško zmago v narodno-osvobodilni vojni prispevalo skoraj vse, kar je imelo.

Zamenjava nemških mark v lire.

Vsi prebivalci, bivaajoči na ozemlju pod zavezniško voj. upravo, ki so bili internirani ali podobno v Nemčiji, naj prijavi in oddajo najkasneje do 31. avgusta t. l. vse nemške marke, vstevši zavezniške „Allied Military Marks“ v tukajšnjih bankah.

M. ILJIN:

DOMOVINA ŽITA

(Iz Knjige „Priroda in ljudje“)

Tu je na primer vas, v kateri so vse hiše lesene in razvrščene v nadstropjih. V sosedni vasi pa imajo hiše kamnitne temelje in ilovnate stene. V tej vasi govorijo jezik „farsi“, v drugi jezik „puštu“, v tretji jezik Kafir. V prvi imenujejo sonce „avtub“, v drugi „jelmar“, v tretji „sun“. Prebivalci dveh sosednjih vasi se med seboj ne razumejo in so tudi po zunanosti različni: eni so po belih obrazih in plavih bradah podobni Evropejcem, drugi pa so črni kakor Črnci. Eni nosijo pisane halje, široke hlače in turbane na glavah, drugi hodijo kakor praljudje okoli v kozjih kozah, ki nimajo rokavov, marveč samo luknje.

Kako je prišlo do tega, da so se znašli v istih gorah ti različni narodi z različnimi jeziki in običaji? Kdo je pognal v gore teh „trikrat devet“ narodov?

Pregнали so jih osvajalci.

Oddavnaj so bile afganistanske gore in stepe vrata, skozi katera so prehajale trupe osvajalcev. Po tesnih gorskih dolinah so se pomikali v neskončnih sprevodih zdaj bojni vozovi Asircev, zdaj čete partskih strelcev z dolgimi loki, zdaj pehota Aleksandra Macedonskega v težkih bakrenih bojnih opravih, zdaj Džingiskanovi stepni jezdeci na kosmatih konjih.

Pred osvajalci so bežala v gore, v nedostopne soteske plemena, ki so živela po ravninah ob vznožju gora. In tam v novi domovini za visokimi gorami so ohranila svoje stare običaje, svoj jezik, svojo nošo. Ohranila so tudi tiste rastline, ki so jih gojila v prejšnji domovini.

Hudo je bilo poljedelcem med skalami in prepadi. Vsak najmanjši prostorček so si prizadevali očistiti in spremeniti v polje. Imeli so polja, ki so obsegala samo po nekaj kvadratnih metrov.

Tako se je naseljevalo v gorah pleme za plemenom kakor na stopnicah lestve. Vsako je živelo samo zase, ločeno od drugega. Niti sosedje

se niso med seboj obiskovali — težavno je bilo lesti čez gorske prelaze, povrh pa so se begunci bali zlesti iz svojih brlogov. Prebivalce sosedne vasi so imeli v drugi vasi za razbojnike.

In v te vasi, podobne gnezdnom, brlogom in ulnjakom, so se odpravili sovjetski raziskovalci.

Majčkene njivice, zeleni otočki v dolinah ob gorskih potokih so kakor nalašč zanje ohranili rastline davnih poljedelcev.

Domovina žita

Tako so sovjetski raziskovalci končno našli domovino mehke pšenice.

Za visokim zidom gora so spoznali polje v dolinah in po obronkih kar naprej nove in nove vrste te pšenice. Pri eni vrsti je klasje rdeče, pri drugi belo, pri tretji modro, pri četrti črno. Z enega klasa sršijo prst dolge reše, drugi ima kratke reše, tretji jih sploh nima. Ta klas je nežen in mehak, žageti raskavi in krhki; ta je pokrit z zametnim puhom, oni pa je gol. Tudi zrna so najrazličnejša: ta so dolga,

ona jajčasta, tretja so skoraj okrogla, ena so velika, druga srednja, tretja majhna, ta so bela, ona rdeča.

Na enem in istem polju je po petnajst do dvajset vrst. Pritlikave pšenice, ki velja za zelo redko rastlino, so bila tu cela polja.

Zbirka raziskovalcev se je neprestano spopolnjevala z novimi vrstami, ki jih učenjaki še niso poznali in za katere je bilo treba izmisliti imena, slovesna latinska imena, kakor pristoji rastlini. Dobile so na primer imena:

Triticum vulgare Cabulicum Vav.

Triticum vulgare Heraticum Vav.

et Kob.

Triticum vulgare Badahchanicum Vav. et Kob.

V teh imenih so spojene besede treh narodov in treh vekov.

Triticum vulgare se imenuje mehka pšenica v jeziku starih Rimljanov.

Kabul, Herat in Badahšan so imena afganistanskih mest in pokrajin, ki so ohranile še do današnjih dni srednjeveški obraz.

Vav. in Kob. sta kratici za imeni sovjetskih učenjakov Vavilova in Kobleva.

Muzej na trgu

Minula stoletja ne izginejo brez sledu. Preteklost živi še nadalje sredi sedanjosti.

Še dandanes so na zemlji mesta, ki so ostala prav taka, kakršna so bila pred stoletji.

O Heratu nam pripoveduje akademik Vavilov naslednje:

„Netlakovane in nerazsvetljene ulice. Pri vsaki hiši v tesnih ulicah Herata so odtočne greznice. Nepazljiv pešec tvega, da ga polijejo z nesnago... V večjih ulicah se zbira nesnaga po žlebovih v majhne mlakuže, ki so zarasle z vodnim rastlinjem — to so zelena jezerca Herata... Iz teh umazanih mlakuž zajemajo pitno vodo za ljudi in za živali. V poletnih mesecih je v vsem Heratu neznošen smrad.“

Pred tri sto, štiri sto leti je bil Pariz prav takšen. Ni poznal uličnih svetilk. Tudi takša ni bila. Sredi ulice so bili odtočni žlebovi. Venomer se je slišal klic: „Gare l'eau!“ (Pozor na vodo!) Voda! To je bila prenežna beseda za pomije, ki so jih zlivali z oken.